

Gouverneur van Nieuw-Guinea (Van Baal) aan minister van Overzeese Rijksdelen (Kernkamp), 5 sept. 1953

De laatste week ontwikkelde de RMS-beweging opnieuw ongewenste activiteiten, welke op diverse wijzen door Mr. De Rijke werden gestimuleerd. Latumahina deed in Sorong onder de Ambonezen een formulier circuleren, waarin zij onder meer moesten verklaren, of zij al dan niet hun krachten voor de RMS ter beschikking wilden stellen ook buiten de grenzen van Nieuw-Guinea, hetgeen misschien in strijd met artikel 122 van het Wetboek van Strafrecht moet worden geacht. Desgevraagd weigerde De Rijke alhier zulk een formulier, dat hij in zijn hand had, te tonen. Voordat tot inbeslagneming te Sorong was overgegaan, zond hij een telegram aan Latumahina om de circulatie, ook indien de overheid zulks zou verbieden, door te zetten. Nadat de bescheiden ex-Sorong zullen zijn ontvangen, zullen de nodige stappen worden ondernomen. Inmiddels heeft De Rijke bij brief van 26 Augustus namens Manusama cs. gevraagd, of zijn cliënten in Nederland volledige bewegingsvrijheid kon worden gegarandeerd, alsmede, of zij vrij naar het buitenland konden vertrekken en vandaar terugkeren op een Nederlands vreemdelingenpaspoort. De redactie van de brief is zo, dat te concluderen valt, dat Manusama cs., indien zij geen bevredigend antwoord ontvangen, mogelijk zullen weigeren te vertrekken. Ik heb niet op deze brief geantwoord. Indien De Rijke hieraan mocht herinneren, zal ik hem verwijzen naar de Minister van Justitie. Voorts diende De Rijke een eis in kort geding tot invrijheidstelling van Nanlohy en een schepeling van de Hoa Moa en een schepeling van de Assiluhuh-prauw op grond van ongeoorloofde vrijheidsontneming, door hem waarschijnlijk te motiveren op artikel 17 van het toelatingsbesluit. Op 7 September a.s. komt deze zaak, welke naar mijn mening zwak staat voor eiser, voor. Tevens is een brief van De Rijke onderweg, waarin verzocht wordt de uitwijzing der RMS-prominenten nog enige tijd op te schorten, aangezien hij hun aanwezigheid voor het Hoa Moa-proces nodig heeft. Uit alles blijkt, dat Nieuw-Guinea een geschikt veld van actie ten gunste van de RMS wordt geacht. Derhalve heb ik besloten 8 dezer eveneens Nanlohy en Pattipeiluhu mede te zenden. Ik gaf opdracht Manusama cs. hedenochtend bij mij te laten komen teneinde het mede te delen,

A. dat ik geen RMS-activiteiten zal dulden, welk gevaar voor onze buitenlandse betrekkingen opleveren;

B. dat zij daarom door mij worden verwijderd en dat ik hen zo nodig met geweld aan boord van het vliegtuig zal laten brengen;

C. dat, indien hun verzet tot gevolg zou hebben, dat de piloot zou weigeren hen te vervoeren, zij naar Tanah Merah worden gebracht, de enige plaats hier te lande, waar ik de beschikking heb over redelijke huisvesting en hen vrij kan laten rondlopen zonder de veiligheid van de Staat in gevaar te brengen;

D. dat ik niet aan vrijlating op enige andere plaats dan Tanah Merah van de achterblijvende immigratoir aangehouden en kan denken, zolang deze RMS-agitatie voortduurt.

De parlementaire missie werd door mij over een en ander ingelicht; van deze zijde verwacht ik geen verzet. Het verloop van zaken was min of meer dramatisch, aangezien de heren te kennen gaven vooraf De Rijke te willen raadplegen, waarop ik opdracht gaf dit niet toe te staan, daar ik het voorstel een belediging achtte van het door de Gouverneur uitgeoefende overheidsgezag en ik hun bovendien niets te vragen, doch alleen iets mede te delen had. Zij hebben daarop verzet gepleegd, nadat de politie hun aanvankelijk een telefonisch onderhoud met De Rijke had toegestaan, dat door een storing in het net evenwel geen doorgang vond. Manusama moest zodoende met geweld voor mij worden geleid. Morgen worden nu hij en de andere 8 dezer vertrekkenden per Catalina naar Biak afgevoerd. Zo nodig zal ik, indien de situatie zulks nodig maakt door eventuele uitspraken van de

rechter, gebruik maken van de in artikel 36 IS bedoelde bevoegdheid, welke door de BNG niet teloor is gegaan. In hoeverre ik eventuele telegrammen van De Rijke aan zijn vrienden kan tegenhouden, zal mijnerzijds nog worden gezien. Reeds zond hij een telegram aan Rijckevorsel, waarin werd medegedeeld, dat ik Manusama cs. desnoods met geweld zou verwijderen, zodat de Nederlandse Regering wellicht op enige agitatie kan rekenen. In dit verband moge ik Uw aandacht vestigen op de tactiek van deze heren, die bezig zijn de werkelijke belangen van deze Ambonezen aan politieke agitatie cq. advocatenpraktijk op te offeren. Bij het afsluiten van dit telegram ontving ik bericht, dat Nikijuluw De Rijke heeft geïnstrueerd, dat de leiders, ook zonder uitdrukkelijke verzekering, naar Nederland moeten en dat alleen moet worden getracht Tahapary hier in vrijheid te houden.